

Uilyam Folknerning "Emiliga atalgan atirgul" asarida
turli badiiy tasvir vositalarining qo'llanilishi

THE USAGE OF DIFFERENT STYLISTIC DEVICES IN
"A ROSE FOR EMILY" BY WILLIAM FAULKNER

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ РАЗНЫХ СТИЛИСТИЧЕСКИХ ПРИЕМОВ
В "РОЗЕ ДЛЯ ЭМИЛИ" УИЛЬЯМА ФОЛКНЕРА

Shamsiyeva Sevara Ruslanovna

BuxDU tayanch doktoranti

Email: s.r.shamsiyeva@buxdu.uz

Annotatsiya: To'g'ridan-to'g'ri tildan o'ziga xos tarzda foydalanish muallifning durdona asarlar yaratishdagi buyuk qobiliyatini ko'rsatadi. Ushbu maqolada literalizmning yorqin namunasi bo'lgan Uilyam Folknerning "Emili uchun atirgul" qisqa hikoyasining uslubiy tahlili yoritilgan. Asar muallif va uning ijodi haqida ba'zi ma'lumotlardan, so'ngra stilistik vositalar tavsifidan va ularning har xil turlari tahlilidan iborat. Ushbu tahlil muallifning ishini va stilistik vositalarini tahlil qilish uchun taniqli tadqiqotchilarning yondashuvlarini qo'llash orqali amalga oshiriladi. Bundan tashqari, ularning vazifasi va asarning badiiy qiymatini oshirishdagi ahamiyati ham tilga olinadi.

Annotation: Using literal language in a unique way shows the great ability of author in creating masterpieces. This paper highlights a stylistic analysis of "A Rose for Emily", a short story by William Faulkner which is a bright example of literalism. The work consists some information about the author and his work, then the description of stylistic devices and analysis of various types of them. This analysis is done by adopting outstanding researchers' approaches to analyze the author's work and stylistic devices. Moreover, the function of them and their importance of increasing the artistic value of the work is also mentioned.

Аннотация: Уникальное использование буквального языка показывает большие способности автора в создании шедевров. В данной статье представлен стилистический анализ рассказа Уильяма Фолкнера «Роза для Эмили», который является ярким примером буквализма. Работа состоит из сведений об авторе и его творчестве, затем описания стилистических приемов и анализа различных их видов. Этот анализ осуществляется путем использования подходов выдающихся исследователей к анализу творчества автора и стилистических приемов. При этом также упоминается их функция и их значение для повышения художественной ценности произведения.

Kalit so'zlar: *uslub, stilistika, metafora, metonimiya, literalizm, grafon, onomatopeya.*

Keywords: *style, stylistics, metaphor, metonymy, literalism, graphon, onomatopoeia.*

Ключевые слова: *стиль, стилистика, метафора, метонимия, буквализм, графон, звукоподражание.*

KIRISH

Uilyam Folknerning “Emiliga atirgul” asari ilk bor 1930-yil 30-aprelda “Forum”da chop etilgan va Folknerning milliy nashrda chiqqan birinchi hikoyasi bo‘lgan. “Emili uchun atirgul” asari muallifning ona shahri bo‘lgan Missisipi shtati Oksfordda joylashgan xayoliy Jefferson (Missisipi) shahrida bo‘lib o‘tadi. Folkner “Emili uchun atirgul” uchun Emili Grierson hayotidagi voqealarga guvoh bo‘lgan va uning atrofidagi mish-mishlar haqida mulohaza yurituvchi shahar aholisining umumiy ovozi timsolida noodatiy hikoyachi tanlaydi. Bu o‘z jamiyatidan ajratilgan va yolg‘izlikdan xalos bo‘lish uchun keskin va dahshatli choralar ko‘rgan ayolning hikoyasidir. Uilyam Folknerning aytishicha, sarlavhadagi atirgul Emiliga hurmat belgisi sifatida, ya’ni odamlar o‘zlari yoqtirgan kishiga atirgul yoki gul sovg‘a qilishlari mumkin degan ma’noda. Yakkalanib qolgan va yolg‘iz odamlar ba’zan yolg‘izlik bilan kurashish uchun hamma narsani qilishadi. “Emiliga atirgul” filmida Emili hech kimdan mehrsiz yolg‘iz yashaydi. U yolg‘izligini tugatishni shunchalik orzu qiladiki, u odamni o‘ldiradi va uning jasadini o‘z uyidagi qulflangan xonada saqlaydi. Tomoshabinlar Gomerning chirigan tanasi yonidagi yostiqdagi chuqurchani ko‘rganlarida, ular murdaning yonida kimdir yotganini bilishadi. Ular “temir-kulrang sochlar” ning bir tolasini topib, Emili ko‘p yillar davomida jasad bilan uxlayotganini tushunishadi. Yuqori ijtimoiy mavqega ega bo‘lgan ayol Missisipi shtatining Jefferson shahridagi qolgan shahar aholisidan ajralib turadi, chunki ular uni ular uchun juda yaxshi deb o‘ylashadi. Emili shahar bo‘ylab uni siqib chiqaradigan Gomer Barron ismli Yanki ishchisi bilan uchrashadi. U unga uylanishni xohlaydi, lekin u rad etadi. Uning ketishining oldini olish uchun u uni zaharlaydi. Uning o‘limidan so‘ng, shahar aholisi uning jasadini o‘z uyida saqlaganini va u yillar davomida uning chirigan tanasi yonida yotganini bilib, hayratda qoladi. Gomer Barron, ehtimol, Emili bilan turmush qurmagan. U uni shahar bo‘ylab kuzatib boradi va u turmushga chiqmoqchi bo‘lganida unga sovg‘alar sotib oladi. Ammo u uni tashlab ketmoqchi bo‘lganida, u uni zaharlaydi. Emili shunchalik yolg‘izki, uning ketishiga ruxsat bera olmaydi. Bundan tashqari, u Gomerning uni jilva qilganini bilib, sharmandalikka duch kelishi kerak edi. Emili allaqachon muhokama mavzusi bo‘lganligi sababli, u g‘iybat uchun qo‘shimcha o‘q-dorilar berishdan qochishni xohlaydi. Emili kitobxon sifatida bizdan uzoqda qoladi va biz uning ichki hayoti haqida hech qachon bilib olmaymiz: biz uni faqat tashqaridan, shahar aholisining ko‘zi bilan ko‘ramiz. “Emili uchun atirgul” asari birinchi va

uchinchi shaxsning hikoyasi, 42ramati, o'tmish xotiralari va hozirgi voqealarni birlashtirgan munosib hikoyadir.

“Stilistika deb nomlanuvchi amaliy tilshunoslikning kichik sohasi og‘zaki til va/yoki barcha turdagi matnlarni lingvistik va ohang uslubi nuqtai nazaridan o‘rganadi va sharhlaydi. Uslub – bu turli odamlar tomonidan va/yoki turli kontekstlarda qo‘llaniladigan tilning noyob diapazoni. Yozma va og‘zaki tilni lingvistik va tonal uslubiga nisbatan o‘rganish va talqin qilish amaliy tilshunoslikning kichik sohasi bo‘lgan stilistika deb nomlanadi. Uslub – bu turli odamlar, guruhlar va/yoki kontekstlar tomonidan qo‘llaniladigan tilning o‘ziga xos aralashmasi. Stilistik vositani belgilaydigan asosiy xususiyat – qo‘llanilgan birlikning ikkita ma’nosining ikkilik qarama-qarshiligi bo‘lib, ulardan biri ma’lum bir kontekstda paydo bo‘ladi va kontekstlidir, ikkinchisi esa 42rama me’yoriy tarzda o‘rnatiladi. She’riy funktsiya tilning oltita umumiy funktsiyasidan biri edi.

Maykl Halliday Britaniya stilistikasi rivojlanishidagi muhim shaxsdir. M.A.K. Xollidey lingvistik stilistikani “badiiy matnlarni umumiy til nazariyasidan olingan usullar bilan, tilni bir butun sifatida tasvirlash kategoriyalaridan foydalangan holda tasvirlash va har bir matnni boshqalar bilan, bir xil va turli mualliflar tomonidan taqqoslash” deb ta’riflagan.”.

Stilistika, amaliy tilshunoslikning bo‘limi bo‘lib, barcha turdagi matnlarni yoki og‘zaki tilni ularning lingvistik va ohangli uslubiga qarab o‘rganish va talqin qilishdir, bunda uslub turli shaxslar va turli vaziyatlarda ishlatiladigan tilning o‘ziga xos xilma-xilligidir. Yoki sozlamalar. Misol uchun, oddiy do‘stlar orasida xalq tili yoki kundalik tildan foydalanish mumkin, holbuki grammatikaga, talaffuzga yoki urg‘uga, leksikaga yoki so‘z tanlashga nisbatan rasmiyroq til ko‘pincha qo‘shimcha xat va rezyumeda va suhbat davomida gapirganda ishlatiladi. Ish suhbat”. Stilistika matn yaratish nazariyasi bilan chambarchas bog‘liq, menimcha, bu nazariya ijodiy yozish jarayoniga donoroq mulohazalar berishga qodir.

I.R. Galperin uslubiy asboblarni quyidagicha tasnifladi:

1. Leksik stilistik vositalar – gapning sintaktik organilishidan mustaqil leksik ma’nolarning ikkilik qarama-qarshiligiga tayanadigan uslubiy vositalar.
2. Turli 42ramatic talqinlarning sintaktik ma’nolarining 42ramat qarama-qarshiligiga asoslangan stilistik vositalar bo‘lgan sintaktik stilistik vositalar.
3. Qo‘llanilgan leksik birliklarning ma’lum sintaktik joylashuvi bilan qo‘shilib leksik ma’nolarning ikkilik qarama-qarshiligiga asoslangan leksik-sintaktik stilistik vositalar.

Bu asarda his-hayajon va o‘sha davr holatini ifodalashga xizmat qiluvchi metafora, timsol, o‘xshatish, obrazlilik, qofiya, onomatopeya, grafon, pauza va shu kabi bir qancha stilistik vositalarni uchratishimiz mumkin. Miss Emili Griersonning jumboqli mavjudligi bu qisqa gotik ertakning mavzusi. Bu bosh qahramon duch

keladigan turli qiyinchiliklarni ramziy qiladi va ijtimoiy o'zgarishlar odamlarga shaxsiy darajada qanday ta'sir qilishini ko'rsatadi. Masalan,

“...qora kiygan, beliga yupqa tilla zanjiri tushib, belbog'ida g'oyib bo'lgan, qora tanli qora tayoqqa suyanib turgan kichkina, semiz ayol. Uning skeleti kichik va zaxira edi; Balki shuning uchun ham bironing to'laligicha bo'lgan narsa uning semizligi bo'lgandir». Ushbu paragrafda biz bosh qahramon bo'lgan ayolning tasvirini tasvirlash jarayonini aks ettiruvchi turli xil tavsiflovchi so'zlar va iboralar bilan ko'rishimiz mumkin. Tasavvur – she'riyat, roman va boshqa yozma asarlarda yorqin tasvirlash orqali o'quvchida ruhiy tasvir yoki fikrni uyg'otish uchun ishlatiladigan adabiy strategiya. Tilning tasvirlardan foydalanishi rasm chizishdan tashqari matnning hissiy va hissiy mazmunini etkazishga harakat qiladi. “... ular oltin zanjirning oxiridagi ko'rinmas soatning shitirlashini eshitishdi.” Tiklash so'zi onomatopeya deb ataladigan stilistik qurilmaning xususiyatlarini ko'rsatadi. Bu ular chiqaradigan shovqinga o'xshash so'zlardan foydalaniladi. Bu she'r yoki boshqa adabiyotga qiziqarli va 43ramatic ta'sir ko'rsatishi mumkin.

“... Jin ursin, ser, - dedi sudya Stivens, “xonimni yuziga yomon hidda ayblaysizmi?...” Bu parchadagi “la'nat” so'zi grafon uchun yorqin misoldir. Nasrda xira, tushunarsiz yoki beparvo talaffuzni ifodalash uchun faqat grafondan foydalaniladi (vaqtinchalik omillar: balog'atga etmaganlik, mastlik, mavzu bo'yicha bilimning yo'qligi; doimiy omillar: ijtimoiy mavqe, ma'lumot, hududiy mavqe; aniq ifoda: shivirlash, duduqlanish va h.k.). tinish belgilari bilan bog'liq ko'plab misollar, masalan, “Jeffersonda soliqlar yo'q!”, “Bu janoblarni ko'rsating” qattiq ohangda aytdi.

Metafora – bu ikki xil bir xil narsa taqqoslanadigan nutq shakli. Metafora – bu adabiy vosita bo'lib, “o'xshash” yoki “kabi” atamalarini aniq ishlatmasdan, yashirin analogiyalarni o'rnatadi. Ikki ob'ektni faqat o'xshashdan farqli o'laroq, taqqoslashda bir xil deb e'lon qilish metafora yordamida amalga oshiriladi. Bu ma'lum tasvirlar yoki g'oyalar yordamida adabiyotda mavhum faktlarni ifodalashda yordam beradi. “Emili uchun atirgul” metaforasini hamma joyda ko'rish mumkin. Masalan, Miss Emilining uyi atrofidagi “... benzin nasoslari ...” benzin tomchilari benzin nasoslari sifatida ishlatiladi. Bu muallifning metaforadan foydalanishning o'ziga xos usuli. “...Yuzining yog'li tizmalari orasida adashib qolgan ko'zlari bir yuzdan ikkinchisiga o'tayotganda xamir bo'lagiga bosilgan ikki mayda cho'g' bo'lagiga o'xshardi...”. Bu misolda uning yuzining tizmalari xamir bo'lagiga bosilgan ko'mirga o'xshaydi, ya'ni uning yuzining qora dog'lari yoki qirralari xamirdagi ikki bo'lak ko'mirga o'xshaydi. Muallif buni ta'riflash orqali o'quvchilarga o'zining stilistik bilimi darajasini tushunish uchun ozgina tasvirdan foydalanadi.

XULOSA

“Emiliga atirgul” uslubiy tahlili o'quvchiga kitob qahramonlari, mavzulari, tuzilishi va boshqalarning ma'nosini samarali tushunishga yordam beradi. Bu durdona

asarda qo‘llanilgan stilistik vositalar asarning qadr-qimmatini oshiradi va muallifning odamlar, narsalar va narsalarni tasvirlash qobiliyatini ko‘rsatadi. Voqealarni professional tarzda. Shuni ta’kidlash kerakki, model va tahlil matnning bayon elementlarini chuqurroq tushunishga olib keladi. Tahlil boshqa ertaklarni o‘rganishda yordam berishi kutilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Breem, D. S. (n.d.). *Style and Meaning in William Faulkner's "A Rose for Emily"*. Gaza, Palestine.
2. Fillmore, C. J. (1971). *Santa Cruz Lectures on Deixis*. Bloomington: Indiana University Linguistic Club.
3. Leech, G. (1969) *A linguistic guide to English Poetry*. London: Longman.
4. Miller, J. (1982). *United States in Literature*. Glenview Illinois: Scott, Foresman and Company.
5. О.Л.Кочева, *Stylistics of the English Language*, Уральский государственный университет, 2005
6. Al-Seady, Mohammed J. B. and Mohammed K. A. Al-Sehlani (2002). *Collocation in Three Texts of the Absurd: A Stylistic Comparative Cohesive Study*. *Journal of Al-Qadisiya for Educational Sciences*, 3, 2, 34-44.
7. W.Faulkner "A Rose for Emily", 1930, The Forum.
8. Leech, G. and Short, M. (1981) *Style in Fiction*. New York: Longman Group Ltd.
9. Tuncay Tezcan, *A Stylistic Analysis of A Rose for Emily by William Faulkner and its Turkish Translation*,
10. *Short stories of W. Faulkner*, New York, 1962